

Svar på skriftligt spörsmål SSS 133/2022 rd

Svar på skriftligt spörsmål om säkerheten och välbefinnandet hos barn som flyr kriget från Ukraina

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 133/2022 rd undertecknat av riksdagsledamot Noora Koponen /gröna:

Vad ämnar regeringen göra för att skydda barn som flyr från Ukraina från människohandel och för att förbättra deras säkerhet, och hur kan regeringen främja EU-samarbete för att identifiera och registrera varje barn som flyr kriget samt aktivt följa upp deras situation?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Fyra och en halv miljon människor har flytt från Ukraina sedan kriget bröt ut. Ytterligare miljoner har flytt inom Ukrainas gränser. Utvecklingen följs uppmärksamt så väl på EU-nivå som nationellt. I synnerhet har Ukrainas grannländer tagit emot väldigt stora mängder flyende ukrainare, men också Tjeckien, Tyskland och Moldavien med flera rapporterar om stora mängder flyktingar från Ukraina. Huvudsakligen är flyktingarna kvinnor, barn och äldre och bland dem finns också personer som behöver särskilt stöd, så som barn utan vårdnadshavare och personer med funktionsnedsättningar. Utsatta personer löper speciellt stor risk för att bli offer för människohandel eller andra former av utnyttjande. Misstankar om utnyttjande har redan uttryckts vid utrymningsvägarna från Ukraina och i stater som har tagit emot flyktingar.

Ukrainska medborgare kan resa och vistas visumfritt i 90 dagar i Schengenområdet om de har biometriskt pass. Än så länge har bara en del av de ukrainska flyktingar som har sökt sig till EU-området ansökt om tillfälligt skydd. Enligt kommissionens senaste statistik handlade det om drygt 850 000 personer. Många flyktingar har familjeband eller andra kontakter i EU-länder, och en del har kunnat förflytta sig och ordna logi med hjälp av privatpersoner och organisationer, och därmed inte haft akuta behov av myndigheternas tjänster. Behovet av stödåtgärder kommer dock att öka och allt fler människor att befinna sig i utsatta situationer.

Den 11 april hade 17 826 ukrainska medborgare ansökt om skydd i Finland. Av dem är 42 procent minderåriga, och enheter för minderåriga har bokfört 190 barn som har anlänt utan vårdnadshavare. Av de vuxna som anhållit om skydd är 85 procent kvinnor. Under den senaste veckan har antalet som ansöker om skydd ökat märkbart. Det verkliga antalet ukrainska flyktingar som befinner sig i Finland är större, eftersom alla inte anhåller om tillfälligt skydd så snart de har anlänt.

Det är viktigt att flyktingar från Ukraina anhåller om uppehållsrätt i Finland senast då deras 90 dagar långa visumfria uppehållsrätt i Schengenområdet går mot sitt slut. Flyktingar från Ukraina kan ansöka om tillfälligt skydd eller annan form av uppehållsrätt.

I det nu rådande läget ökar risken för att människors nödsituation ska utnyttjas på sätt eller annat. Så väl på EU-nivå som i Finland är myndigheterna medvetna om lägets allvar och vilka risker som kan förknippas med de ukrainska flyktingarnas belägenhet. Många internationella organisationer, så som Europol och Europeiska kommissionen, har framfört behovet av omedelbara åtgärder för att förebygga och förhindra människohandel och utnyttjande. Sitt senaste förslag gav kommissionen den 28 mars, då man inom ramarna för ett tio punkter långt program för hanteringen av flyktingarna från Ukraina föreslog att en särskild plan för att förhindra människohandel ska utarbetas. Planen skulle utgå från EU:s strategi för bekämpning av människohandel 2021-2025, och arbetet skulle ledas av EU:s anti-trafficking-koordinator. I planen skulle skraddarsydda åtgärder för att bemöta läget i Ukraina kunna ingå, bland annat att anländande flyktingar ges information, att telefonlinjer där de vid behov får hjälp inrättas, samt att koordinerade kontroller av arbetstagskydd görs i riskbranscher. Tiopunktersplanen innebär också att kommissionen och EU:s asylmyndighet utarbetar särskilda standardförfaranden och direktiv för mottagande av barn, inklusive de specialbehov som ensamkommande barn har, samt direktiv för att förhindra människohandel.

Också i Finland har berörda myndigheter diskuterat hur och med vilka åtgärder man kan ingripa i och förebygga människohandel och exploatering. Med myndighetssamarbetet strävar vi till att utveckla och upprätthålla den gemensamma situationsbilden, samt att säkerställa snabbt och täckande informationsutbyte.

Man utgår från de normala strukturerna för bekämpning och förebyggande av människohandel också i krissituationer. Migrationsverket, polisen, Gränsbevakningsväsendet, systemen för att hjälpa offer för människohandel samt andra centrala myndigheter arbetar inom sina ansvarsområden för att förhindra handel med eller utnyttjande av människor. Polisen följer aktivt med människohandelsläget, producerar statistik, lägesbilder och analyser. Också Gränsbevakningsväsendet beaktar läget i Ukraina i sin operativa verksamhet och fäster särskild uppmärksamhet vid barn och identifiering av eventuella människohandelsoffer i kontakten med människor som anländer från Ukraina eller andra konfliktområden.

Utöver detta strävar vi efter att förebygga att människor utnyttjas genom att ge alla som anländer till Finland information om deras status och rättigheter, upplysa dem om risker att bli utnyttjade och förse dem med kontaktuppgifter som de kan vända sig till vid behov. I Migrationsverkets information till ukrainare varnas för människohandel och andra former av utnyttjande. Det är också viktigt att de anländande får information om det finska arbetslivets regler.

En informationskampanj i samband med registreringen har också diskuterats, samt vilka rättigheter den kunde erbjuda. Vi strävar också efter att utöka informationen till arbetsgivare och det civila samhället. Det är viktigt att se till att kommunikationen är enhetlig, tillräcklig, effektiv och lätt tillgänglig.

Inrikesministeriet har tillsatt en koordinationsgrupp som för samman myndigheter med aktörer från organisationsfältet, näringslivet, kyrkliga samfund och städer. Inom ramen för denna grupp har en myndighetspromemoria utarbetats gällande vistelse i Finland för människor som har flytt från Ukraina. I promemorian klargörs förfarandet för beviljande av tillfälligt skydd samt vilka rättigheter och förmåner som tillfälligt skydd medför. På så sätt ser man till att alla aktörer har samma uppfattning om det tillfälliga skyddet. Inom gruppens ramar har man också diskuterat de (till Finland) anländande barnens situation, samt risker för människohandel och exploatering.

Det är av största vikt att flyktingarna registreras så fort som möjligt, förutom för att uppdatera lägesbilden också för att flyktingarnas rättigheter ska uppfyllas och risken för exploatering ska minimeras. Det är speciellt viktigt när det handlar om utsatta personer. UNICEF uppskattar att ungefär 6 000 minderåriga har anlänt till EU-området utan vårdnadshavare, men att färre än 3 000 av dem har registrerat sig. Vikten av att alla anländande registrerar sig har understrukits också i EU:s diskussioner om Ukraina, senast den 28 mars då rådet för rättsliga och inrikes frågor hade ett extra möte. Inrikesministrarna underströk också behovet av att noga följa med fenomen som berör den inre säkerheten, så som människohandel, cyberhot, vapensmuggling och organiserad brottslighet.

Det väsentliga är att personerna registreras i nationella datasystem. I Finland är det polisen eller Gränsbevakningsväsendet som registrerar ansökningar om tillfälligt skydd. Migrationsverket stöder de myndigheter som utför registreringen med direktiv och råd. Förutom den nationella registreringen finns en gemensam vilja hos medlemsländerna och kommissionen att skapa en gemensam, tillfällig teknisk lösning som ska göra det möjligt att utbyta nationell registerdata mellan medlemsländerna. Det praktiska arbetet för att detta ska bli verklighet har påbörjats i samarbete mellan kommissionen, eu-LISA (Europeiska unionens byrå för den operativa förvaltningen av stora IT-system inom området frihet, säkerhet och rättvisa) och medlemsstaterna.

Helsingfors 11.4.2022

Inrikesminister Krista Mikkonen